

СТАНОВИЩЕ

от

Член-кор. на БАН проф. д.а.н. арх. АТАНАС КОВАЧЕВ
Декан на Факултет “Екология и ландшафтна архитектура”,
Лесотехнически университет (ЛТУ), София,
Ръководител на катедра „Архитектура и урбанистика“,
Варненски свободен университет (ВСУ) „Черноризец Храбър“, Варна

ОТНОСНО:

Дисертационния труд за получаване на образователната и научна степен “Доктор” по професионално направление 5.7. Архитектура, строителство и геодезия, научна специалност „Архитектура на сградите, съоръжения, конструкции и детайли ” с автор докторант на самостоятелна подготовка арх. РАДОСТ СТАМЕНОВА РАЙНОВСКА, катедра „Архитектура и урбанистика”, Архитектурен факултет, ВСУ „Черноризец Храбър“, Варна.

Предложеното Становище е разработено в качеството ми на член на Научното жури за защита на дисертационния труд на арх. Радост Райновска, назначено със Заповед N 2183 от 22.07.2014 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“, Варна.

Трудът е на тема: **„Архитектурата на училищните сгради. Историческо развитие, съвременни тенденции и перспективи в началото на XXI век.**

Той съдържа 187 стр. текст и 100 илюстрации и започва с разглеждане на актуалността, същността и значението на темата, целта и задачите, предмета и обекта на труда, подходите, методите, тезата и очакваните резултати. 16 от графичните материали са авторски модели, схеми, проектни предложения.

Актуалност на изследването. Необходимостта от промяна на функционалната схема за ефективно организиране на училищните сгради и пространствата в и около тях в съвременните условия определя актуалността на дисертационния труд.

Обект на изследването са сградите за образование, които след настъпилите промени в общественно-политическия и съответно в социално-икономически живот в България в края на XX век и навлизането на бързоразвиващите се информационно-комуникационни технологии в процеса на обучение, са подложени на повишени изисквания към структурата и организацията на пространствата в тях.

Предмет на изследването са процесите на промяна и развитие в архитектурата на училищните сгради, изразени в планово - композиционната структура и функционалната организация: обзор на основни направления в историческото развитие на училищните сгради по света и в България; проследяване развитието на характерни типологични изменения в планово-функционалната композиция на учебните сгради в световната практика и в България през втората половина на XX век; структурни промени в основни функционални звена на общите училищни пространства и в действащата нормативна база у нас към момента на проучването; прогнози и модели за развитие на нови подтипове училищни сгради и комплекси.

Граници на изследването. Времеви обхват. Изследването е съсредоточено върху сградите за образование, създадени в периода от края на XIX век до наши дни. Периодът обхваща времето на българското Възраждане и разглежда създаването на училищната образователна и пространствена структура. Маркирани са характерни моменти от развитието на архитектурно-композиционните системи и са анализирани основни принципни изменения и трансформации в плановата организация на училищни сгради в Европа, Америка и България.

Целта на изследването е: проследяване на генезиса и морфологичните промени в композиционната структура на вътрешните и външните пространства в съвременните училищни сгради; обосноваване на прогнозни концептуални модели и сценарии за бъдещо проектиране на нови или реконструиране на съществуващи училищни сгради и комплекси; разработване на предложения за допълване на нормативни изисквания към училищните сгради.

Задачи на изследването обобщено се свеждат до:

- Проследяване генезиса и изследване морфологията на плановите решения на училищни сгради.
- Анализирание на трансформационните и интеграционните промени във вътрешните пространства в училищните сгради.
- Изследване на проекти и реализации от световната практика и установяване на промените в съотношението между площите и пространствата на основните им функционални единици.
- Изследване на новите вариантни типове и подтипове на структурна организация на училищни сгради от актуалната световна практика.
- Създаване на прогнозни модели и сценарии за развитие на нови и реконструиране на съществуващи училищни сгради.
- Извеждане на предложения за промени в действащата нормативна база за подобряване на работата в процеса на проектиране на училищни сгради.

Основна изследователска теза е свързана с това, че динамиката на учебния процес изисква непрекъснато обновяване на стратегията за развитие на училищните сгради, разглеждани като планово - композиционна структура. Пространствената организация на **училището** се състои от две съставляващи - училищна сграда и училищен двор. В отношенията между двата елемента на училищния комплекс се корени видовото разнообразие на архитектурни решения, които пораждат оп-

ределени емоционални и психологически внушения, влияещи силно върху детската психика.

Дисертационният труд разглежда **два нови варианта на плано-во-композиционна структура** и ги определя като „интровертни“. В първия случай е определен „периметрален модел на отворен интровертен вариант“ с нискоетажно застрояване и хоризонтално нарастване на вътрешните пространства, който може да бъде отнесен към коридорния тип структура. Вторият е „затворен интровертен вариант“ с вертикално нарастване на вътрешните пространства, който може да бъде класифициран към безкоридорния атриумен тип или типа училищна улица.

Подходи и методи на изследването. За постигане на основната изследователска цел и решаване на поставените задачи е използван комплексен инструментариум. За анализ, синтез, конкретизиране на прогнозите и изискванията към нормативни документи е използвана методика, основаваща се на следните методи на изследване:

- хронологичен анализ;
- метод на графо-аналитичния анализ;
- експертен метод (метод на критичен анализ и експертна оценка);
- метод на сравнителния анализ.

Методиката на разработване на прогнозни тенденции и създаване на концептуални модели и варианти се основава предимно на:

- метод на инерционното развитие (тенденциален метод).

Апробация на труда. Основни части от дисертационния труд и резултати от аналитични проучвания са апробирани в публикации на автора, посветени на проблемите на училищните сгради. В методологично отношение много от идеите и прогнозните модели са използвани от автора като ръководител на дипломни и курсови проекти в Катедра „Архитектура и урбанистика“ на Архитектурния факултет във ВСУ „Черноризец Храбър“ и на студентски проекти в национални и международни

конкурси. Концептуални схеми и модели от труда са приложени в проекти на автора за реконструиране на сградите за образование – например - 20 класно-училище в гр. Провадия, училищен комплекс на Социален учебно-професионален център (СУПЦ) за деца в неравностойно положение „ Анастасия д-р Железкова“ във Варна и др.

По своята **структура дисертационният труд** има следното съдържание:

Въведение, в което се изясняват актуалността, основната теза и целите, които трудът си поставя.

Първа глава в хронологичен порядък проследява развитието на сградите за образование в България и по света. Направен е паралел между развитието на педагогическите методи на обучение и пространствената организация на учебните сгради. Отбелязани са основни изисквания на действащата нормативна уредба в България.

Във **Втора глава** са представени аналитичните проучвания, които извеждат резултати, подкрепящи основната изследователска теза, състояща се във връзката между учебен процес и учебно пространство. Изследват се хронологичните изменения и трансформации на пространствено-композиционната структура на сградите, включително открити или закрити дворни пространства и прилежащи територии. Особено внимание е отделено на проблемите на реконструкцията.

Трета глава съдържа резултати от аналитичните проучвания. Резултатите от изследванията са систематизирани в табличен и схематичен вид.

Преценка на публикациите по дисертационния труд.

Публикациите на автора включват 4 материала. 3 от тях са самостоятелни и 1 е в съавторство. Всички те са свързани пряко с темата на дисертационния труд.

Приноси.

Предложената справка за приносите отразява оценките и изводите, направени в дисертационния труд, които приемам изцяло.

Препоръки.

1. Препоръчвам дисертационният труд да бъде издаден като **самостоятелна монография**.

2. Към докторантката имам препоръката да увеличи публикационната си дейност, като разработи и публикува **научни студии и статии** у нас и в чужбина, което ще даде възможност за цитиране на нейните изследвания, постановки, изводи и предложения.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Квалификацията на арх. Радост Райновска и досегашната и работата ми позволяват да направя извода, че е разработена качествена и полезна дисертация. Авторът показва с този труд, че може да анализира, обобщава и синтезира проблемите, формулирайки предложения и изводи за теорията и практиката в разглежданата област.

Всичко гореизложено ми дава основание да приема дисертационния труд на арх. Радост Райновска за завършен, съгласно изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г., изм. ДВ, бр. 81 от 15.10.2010 г. и изм. ДВ, бр. 101 от 28.12.2010 г.), Правилника към него и нормативните документи на ВСУ „Черноризец Храбър“, Варна в тази област.

В качеството си на член на Научното жури давам своя положителен вот „ЗА“ присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР“ на арх. РАДОСТ РАЙНОВСКА.

.....
Чл.-кор. на БАН проф. д.а.н. арх. АТАНАС КОВАЧЕВ

София-Варна, 20.08.2014 г.